

ZVONČEK

3

1 9 3 2 — 1 9 3 3

VSEBINA TRETJEGA ZVEZKA

	Stran
1. Francè Podrekar: Brez strehe, Risba	33
2. Gustav Strniša: Krizanteme	34
3. Dr. Roman Savnik: Človek — otrok prirode. Na ledenem severu	36
4. Vencelav Winkler: Miklavžovo. Pesem	38
5. Vinko Bitenc: Ugrabljeni kraljevič. Pravljica	39
6. Marija Grošljeva: Špelica in medvedek Nevedek. Prizor za Miklavžev večer	42
7. Hlaček in Biba, Vesele zgodbe dveh neugnancev. 1. Cirkus	44
8. Oskar Hudales: Kaj je povedal boter Matjaž. 2. Mostišča iz leta 1932.	46
9. Arnošt Adamič: Deček iz sirotišnice. Povest	47
10. Cvetice iz papirja	50
11. Vladimir Kapus: Lišček, Pesem	51
12. Princeska Krizis. Indijska pravljica	52
13. Lojze Zupanc: Ptičke zebe... Pesem	53
14. Zastavice za brihtne glavice. Rešitev in rešivci. Nagrade. Za smeh	54
15. Iz mladih peres. Prispevki »Zvončkarjev«	56
16. Kotiček gospoda Doropoljskega	Tretja stran ovitka.
17. Stric Matic — s košem novic	Četrta stran ovitka.

»Bobi Nespodobi, začarani pes« se oglasi spet — prihodnjič, v božični številki.

»Zvonček« izhaja med šolskim letom v zvezkih vsak mesec in stane v naprejšnjem plačilu za vse leto 30 Din, za pol leta 15 Din, za četrt leta 7-50 Din. Posamezni zvezki po 3 Din.

Uprava »Zvončka« je v Ljubljani, Franciškanska ulica št. 6, Učiteljska tiskarna. — Na ta naslov pošiljajte naročnino in reklamacije!

Na naročila brez istodobno vposlane naročnine se ne oziramo.

Rokopise pošiljajte na naslov: Uredništvo »Zvončka« v Ljubljani, Krakovski nasip 22.

Rešitve ugank, nalog itd. sprejemamo le prvih 8 dni po odpravi vsakega zvezka.

Glavni in odgovorni urednik: Dr. Pavel Karlin v Ljubljani. — Izdaja Konzorcij »Zvončka« (Dr. Tone Jamar). — Tiska Učiteljska tiskarna v Ljubljani (predstavnik Francè Štrukelj).

ZVONČEK

LIST S PODOBAMI ZA MLADINO

Leto XXXIV

Štev. 3

November 1932

Brez strehe

KRIZANTEME

GUSTAV STRNIŠA

Mali Metki je umrla mati. Sirota je bila zelo žalostna. Osamljena je hodila po zapuščenem, domačem vrtu in milo plakala. Svoje svetle solzice si je brisala z zlatimi lasmi.

Okoli nje pa je vladala pozna jesen. Listje je že popadalo z drevja, ki je golo strmelo v žalostno deklico. Veje so šklepetale v vetru, da je je bilo kar strah. Zazdelo se ji je, da jo umirajoča drevesa vabijo v svoj koščen objem. Kar umrla bi same groze!

Vrnila se je v sobo, kjer je sedel njen očka, ves nesrečen in otožen. Objel jo je in pritisnil na srce.

Metka ga je pobožala po licu in ga vprašala:

»Kajne, da bo zdaj kmalu praznik vernih duš?«

»Seveda! Zakaj to vprašaš?« je odvrnil očka.

»Rožice bova morala nesti na grob!« je odvrnilo dekletce.

Spet je odbrzela na vrt. Pogledala je, ali raste kje še kakšna zapuščena rožica, da bi jo prihodnje dni odnesla na materin grob.

Nobene cvetke ni bilo. Spomnila se je na lepe, ponosne dalije. Še pred dvema dnevioma so živo cvetele in prijazno vabile deklico:

»Natrčaj nas! Veseli se nas!«

Pa jih je poljubila mrzla slana s svojim smrtnim poljubom. Kakor ožgane so povesele glavice in mrtve popadale na gredice. Krasni cveti so bili zdaj kakor gnile gobe.

»O ti hudobna slana! Zakaj si mi vzela moje rožice? Kaj naj zdaj nesem svoji mami na grob? Ali naj ga pustim, da ostane žalosten in zapuščen?« je tarnala deklica.

Zamišljena se je vrnila v sobo.

Zunaj je zavladal jesenski hlad. Metke ni zeblo. Še toplo ji je bilo. Njene oči so vročično sijale. Ubožica se je nekoliko prehladila in kuhala jo je vročica.

Oče je odšel iskat službo. Tako je hodil dan za dnem, teden za tednom in se vedno vračal truden in žalosten. Hudo mu je bilo. Mučila ga je skrb. Dolg na njegovi hišici je rasel in bal se je, da ne bi zapel boben in bi mu upniki hišice ne prodali.

Metka je odprla okno in se naslonila nanj. Sonca ni bilo nikjer. Lahne meglice so plavale v daljavi. Nebo je bilo nekam oblačno. Deklici je postalo dolgočasno.

Lahen mraz ji je stresel šibko telesce. Hotela je zapreti okno.

Pa je zagledala v zraku prvo snežinko. Lepa, bela kakor nežno peresce se je spuščala k nji na zemljo.

Metka jo je opazovala.

Snežinka je zaplesala nad njo. Spustila se je prav k nji. Deklica je stegnila roko in odprla dlan. Začutila je snežinko. Ni se raztopila.

Na Metkini dlani je nekaj zatrepetalo. Že je stala na roki drobna

mala vila, velika kakor njen kazalec. Vila je bila popolnoma bela. Njena prosojnega telesa se je ovijal bel pajčolan.

»O, kako si lepa! Kje si se vendar vzela, ti ljubka, mila punčka?« se je začudilo dekletce. Hotela je vilo poljubiti.

»Ne poljubi me!« je zaprosila vila. »Če me poljubiš, se takoj spet spremenim v snežinko in moram splavati dalje.«

Metka jo je slušala in se zamaknila v šepetajoče pripovedovanje lepe vile, ki je nadaljevala:

»Ko sem plavala visoko v zraku, sem začula tvoj vzdih. Hudo ti je, ker nimaš rožic, da bi okrasila grob svoje matere. Nesi me na vrt!«

Deklica jo je odnesla na gredico.

Vila je pripovedovala:

»Jaz sem vila Snežinka! Vsako leto splavam na krilih prve snežinke na zemljo. Tedaj je na zemlji še vedno nekaj življenja. A borno je to življenje! Samo najbolj žilave rastline me še dočakajo in se bore s poslednjimi silami prirode.

Jaz pa pridem, da ugasnem luč življenja tudi njim. Samo zaplešem nad njimi, pa že zasanjajo svoje zimske sanje.

Tudi danes sem priplavala s prvo snežinko na zemljo. Čula sem te. Začela si se mi.

Tvoj vrtec je že prazen in brez rož. Pa ti bom jaz podarila zadnje jesenske rože, ki me bodo vedno dočakale. Te moje rože bodo vedno cvele na praznik Vseh svetnikov. Snežec jim ne bo škodil. Pazi pa, da jih ne poljubi njegova sestra, sovražna slana. Če jih ona objame, morajo umreti. Zakrivaj jih in pazi nanje v teh mrzlih nočeh! Pestrobodne so moje cvetke. Nekatero so živordeče kakor tvoja otroška, goreča ljubezen. Med njimi so bele, čiste kakor tvoja nedolžna dušica. Pa tudi take so, ki so temne in mračne kakor tvoja žalost,« je rekla vila. Splavala je in zaplesala nad gredicami.

Deklica je videla, da je vila izginila. Mesto nje je zazrla spet drobno belo snežinko, ki jo je vetrc dvignil kvišku.

»Dobro se imej, deklica mila!« je začula poslednji pozdrav iz višave. vile pa ni bilo nikjer.

Zdaj se je ozrla na svoje gredice in zastrmela.

Povsod so brstele rožice. Preden je odšla Metka v hišo, so rasle povsod okoli same pestrobodne krizanteme. Vedno več jih je bilo.

Zvečer jih je deklica pokrila s papirjem. Res je prihitela slana na zemljo, pa ni mogla do njih.

Metka je na dan vernih duš okrasila grob svoje mamice. Imela je pa toliko cvetov, da sta jih z očetom še drago prodala, pa so še vedno poganjali novi.

Vsi ljudje so želeli tega cvetja. Metka in očka sta pri tem precej zaslužila. Opomogla sta si za nekaj dni. Očetu se je zasmejala sreča, dobil je službo.

Izmed vseh krizantem najlepše je Metka odnesla na materin grob. Bile so tako krasne, da so se vsi čudili, ki so jih videli. Nihče pač ni slutil, da jih je okrasila s svojim čarom prelestna vila Snežinka.

ČLOVEK — OTROK PRIRODE

DR. ROMAN SAVNIK

Na ledenem severu

Na skrajnem severu Evrope, Azije in Amerike ter po otočjih Severnega ledenega morja se razprostirajo od obzorja do obzorja nedogledne ledene poljane. Večina leta vlada tam strašna zima, neprimerno bolj mrzla in snežena kot pri nas. Nenehoma tulijo ledeni viharji in podijo snežene oblake. Po več mesecev je takrat pokrajina pogreznjena v mrko polarno noč, dokler se končno zopet ne prikaže zaželeno sonce daleč in prav nizko na obzorju. Le malo dni v letu je priroda prijaznejša. Vendar ne more kratkotrajno poletno sonce nikdar prav omehčati trdih zmrzlih tal, ki so borno obrastla le z mahovjem, lišaji in raznim zeliščem. Tudi morje se nikdar povsem ne osvobodi ledenega oklepa. Poleti se sicer precej staja, a takrat se lomijo vanj s strmih obrežij ogromne ledene plošče, ki potujejo kot plavajoče ledene gore po več tisoč kilometrov daleč proti jugu, preden se stopa — v največjo grozo potniškim ladjam.

Le malo ljudi more prebivati v teh deželah, čeprav so nekatere mnogo večje od Jugoslavije. Večjih in manjših mest bi tu iskali zaman. Vse naselbine so neznatne, pri tem pa tako maloštevilne, da je od ene do druge čisto tudi po več sto kilometrov daleč. Malokdo obišče te najsevernejše straže človeškega rodu. Prihajajo le posamezni predrzni raziskovalci, krščanski misijonarji ter ribiči, ki si v severnih morjih obetajo obilnega ribolova. A koliko jih je med njimi že plačalo svoj pogum z žalostno smrtjo! Kajti nikjer na svetu ni borba z vremenskimi neprilikami tako obupna kot v polarnih deželah. Marsikdo se je tu ovenčal s slavo, ker je kljuboval požrešni naravi, še mnogo več ljudi pa je v težki borbi z njo do smrti omagalo.

V teh negostoljubnih pokrajinah, kjer je rastlinska odeja tako redka in siromašna, je človek predvsem navezan na živalsko hrano. Edini domači živali sta mu pes in severni jelen, ki ga pa še ne zna povsod ukrotiti. Slednji je njegovo največje bogastvo. Daje mu namreč mleko ter mu služi za jezdno, vprežno ali tovarno žival. Po enega ali več jih vprega v lesene sani, ki so tu na kopnem edino prometno sredstvo. Ni dela telesa severnega jelena, ki ga človek ne bi uporabil. Jelenjo kožo uporablja za oblačilo in odejo, poleg mesa použije tudi njegovo kri, napol prebavljeno vsebino njegovega želodca celo smatrajo za največjo sladčico, dočim si iz rogovja in kosti prirejajo najpotrebnejše orodje. Ni čuda, da je največja želja prebivalcev, pridobiti si čim več teh živali, zato niso črede več stotin jelenov nikaka redkost.

Navezanost na severne jelene pa je obenem vzrok večnega nemirnega romanja polarnih prebivalcev. Čim je čreda jelenov nekje popasla lišaje in mahovje, s katerim se največ hranijo, je lastnik takoj prisiljen, poiskati si pašnik drugje. Vzroki selitev pa so tudi ogromna krdela neznosnih mušic, ki se porajajo bolj na jugu sleherno pomlad. Ko takrat romajo divji severni jeleni proti severu, krenejo tja z udomačenimi jeleni tudi prebivalci, nakar se jeseni zopet vračajo proti jugu.

Nekatera ljudstva, zlasti ona, ki prebivajo ob morju, imajo le malo severnih jelenov. Ta žive zato predvsem od lova na morske živali. Neki potovalec, ki se je z domačini udeležil lova na tjulenje, ga zanimivo popisuje takole: »Zarana smo vstali ter si pripravili orodje in orožje. Zajutrnica nismo dobili, zakaj tu velevalo stara lovska izročila, da moraš iti tešče na lov. Zdajci odrinemo k morju. Lezemo preko ledenih gor liki kože. Pod seboj zagledamo morje, po katerem plavajo kosi ledu raznih oblik in velikosti.

Srečno se povzpnejo na ogromno, zibajočo se ledeno goro. Lovci so dobre volje, kakor je vse tukajšnje prebivalstvo kljub težkemu življenju in večni nevarnosti rado veselo in razigrano. Uganjajo razne šale in dovtype. Kako spretno pa umejo med razgovorom skakati z ledene plošče na ploščo, čeprav je med njimi morska voda! Zdaj pa zdaj se lovci ustavijo in razgledujejo. Njihove večše oči iščejo vodno gladino brez ledu. Kajti tamkaj se utegnejo pojaviti tjuljeni, da se naužijejo zraka. Kraj pripravne morske globeli smo postali in se skrili za veliko ledeno skalo. Lovci so pripravili orožje in potrpežljivo oprezovali. Naposled se je nasmehnila lovska sreča: pojavil se je velik brkat tjuljenj. Ni nas opazil. Eden izmed lovcev je ustrelil. Njegovi tovariši so čudovito naglo in spretno zagnali svoje kavlje, ki so se zagrizli v živalsko meso. Gorje jim, če ne bi zadeli! Mrtvo truplo bi se potopilo na morsko dno in lovci bi se bržkone tisti dan vrnili domov praznih rok, gladni in prezeblji. A kaj takega se zlepa ne primeri, kajti lovci so izredno izurjeni.«

Zelo razvit je tudi ribolov. Ribe love na ta način, da navrtajo v led globoko luknjo. Ko potegnejo ribo izpod ledu, takoj zmrzne; često zauživajo meso kar surovo brez vsakršnih priprav. Sicer pa pridajajo mesu zelo radi rastlinsko hrano, večinoma razna zelišča. Posebno cenijo glave rib in tjulnenjev, ki jih zakopljejo v zemljo in jedo šele pozneje, ko že malo razpadajo.

Bivališča severnih ljudstev so zelo skromna, čeprav so lahko prav različna. Navadno imajo okroglaste šotore, ki so poleti pokriti z brezovim lubjem, pozimi pa z volnenimi kožami severnih jelenov. Drevje sicer tu ne uspeva, splavljajo pa na obrežja les morski tokovi iz daljnih krajev. Druga ljudstva imajo stanovanja napol pod zemljo, ali pa jih grade kar iz ledenih plošč. Oprema takih hiš je seveda skrajno preprosta. Sredi prostora je ognjišče, nad katerim visi kotel. Ob stenah se vrste ležišča, ki so sestavljena

Ribolov v ledu

iz bičevja, trave in kožuhovine. V izbi so še koši za shranjevanje živil, vreče iz kož, lesene ali koščene žlice, lesene posode, kamenite sekire za drobljenje kosti, tu in tam tudi kaka puška, ki jo je kdo prinesel z juga.

Ljudje so nenavadno močno oblečeni, zakaj treba se je zavarovati pred ostrim podnebjem. Debelo pokrivalo na glavi sega čisto do ramen, posebe so zavarovana ušesa in dlan, dočim naj leseni naočniki čuvajo oči pred bleskom snega v soncu. Vsakdanja delavna obleka je pač brez vsakega okrasja; zato nam pa njihova nošnja za svečane prilike kaže velik smisel za lepoto in umetnost. Prebivalstvo ima mnogo skrbi in opravkov, dela pa le za domače potrebe. Žene tko oblačilo in opravljajo vse domače posle, moške se zadržujejo na lovu ter izdelujejo orodje in orožje. Slednje pa le za lov in nikdar za vojne svrhe. Kajti med severnimi narodi ni sovraštva. Njihov sovražnik je le priroda, boj z njo je tako srdit, da čuti vsakdo proti njej svojo nemoč. Zato vlada med ljudmi prijateljstvo, tovariško si pomagajo na lovu, obiskujejo se v svojih malih kočah, kjer se šalijo in prepevajo ter si pripovedujejo pravljice in lovske zgodbe. Vso prirodo, ki jih obkroža, so znali ti ljudje odeti v bajke; vse, kar posega v njihovo življenje, si skušajo na tajinstven način pojasniti. Najbolj razširjena je med njimi pravljica o kraljici, vladarici vseh živali, ki dajejo ljudem hrano in obleko. Te živali — tako pravi bajka — so nastale iz prstov boginje, ki jo je oče pahnil v morje. Nekoč je z njo oče potoval v čolnu po morju. Kar ju zaloti vihar, ki prevrne ladjo. Oba se borita za življenje. Že se je hči v obupu oprijela roba čolna, takrat pa ji oče odreže prste, da se hčere znebi in reši sebe. Od takrat prebiva njegova hči na morskem dnu; postala je največja dobrotnica ljudi, ker jim pošilja živali na površje.

Prebivalci skrajnega severa so večinoma še pogani. Verujejo v večno posmrtno življenje. Tudi tam se bodo ukvarjali z lovom, ki bo pa brez neprilik in nadlog. Često obiskuje njihove koče duhovnik, da zaklinja duhove. Ob popolnem molku opravlja skrivnostne obrede. Nato se za nekaj časa skriva za zastor iz kož. Zdajci začujejo verniki razne glasove, piskanje, sviranje in cepetanje z nogami. Duhovnik se je bil dvignil k zvezdam in pleše z dušami mrtvih sorodnikov. Nato stopi iz skrivališča vnovič med vernike, pripovedujoč jim, kaj je videl in slišal.

Tako mineva življenje prebivalcev ledenih poljan. V njihova skromna bivališča se zaganja mrzli vihar, a jih ne pomete s tal. S strahotnim truščem se zaganjajo ledene gore ob obalo, kakor da bi hotelo razpenjeno morje pogoltniti vso neizmerno belo deželo, na kateri vztrajajo v vedni borbi s prirodo najsevernejše straže človeškega rodu.

MIKLAVŽEVO

VENCESLAV WINKLER

JAZ SEM PARKELJ, MAMICA,
ČE NE ZNAŠ MOLITI,
VRŽEM TE V SENENI KOŠ,
NOČEM TE IZPUSTITI.

PA POKLIČEM LUCIFERJA:
PRIDI, VZEMI JO!
PA BO PRISEL, TE POTLAČIL
V PEKLO PRAV NA DNO.

OH, NIKAR, SAJ NE, SAJ VEŠ,
DA SE LE IGRAM,
LUCIFERJU PA PRAV RES
TE NE DAM, NE DAM — —

VINKO BITENC: UGRABLJENI KRALJEVIČ - PRAVLICA

2.

Za vladanja Mavrov, ki so bili arabskega pokolenja, je bila Španija na višku kulture in umetnosti, posebno v stavbarstvu.

Prekrasne starinske palače in gradovi v mnogih španskih mestih še dandanes pričajo o izrednem čutu španskih Mavrov za lepoto in umetnost. Mavriški knezi in vladarji so si sezidali po večjih španskih mestih svoja letna bivališča.

Knez don Pedro je imel svojo letno palačo v pristaniškem mestu Valenciji.

Velike in male jadrnice, ogromne jahte, ladje in čolni so bili zasidrani v valenškem pristanišču.

Ko se je knez don Pedro s svojim spremstvom izkrcal v luki, se je takoj umaknil v svojo palačo. Od dolge vožnje po morju je bil izmučen in utrujen. Bil je silno slabe volje, ljut kakor lev in potr obenem. Prisegel je maščevanje morskim roparjem, pa naj ga to stane, kar hoče. Takoj je odposlal glasnika v Toledo, kjer je imel svoje najhrabrejše in najzvestejše vojake. To mesto je bilo vse prepojeno z mavriškim duhom in zelo vdano svojemu knezu. Ne tako Valencija, to staro špansko mesto. Prebivalci, po večini čistega španskega pokolenja, niso bili posebno naklonjeni vsiljencem Mavrom.

Zato je bil knez silno previden in ni zaupal svoji posadki v Valenciji, zakaj v tej posadki so bili v veliki večini španski vojaki. S silo je zadušil v sebi srd do morskih roparjev in je sklenil toliko časa počakati z zasledovanjem, dokler ne prispe četa hrabrih Mavrov iz Toleda.

Krasno poletno jutro se je smehljalo nad pokrajino, ko so jezdec iz Toleda prispeli v Valencijo. Ljudje so postajali po ulicah, z zanimanjem so ogledovali ponosne vojake na iskrih arabskih konjih. Posebno pozornost je vzbujal naš mladi princ s svojo opico, ki se je radovedno ozirala po ljudeh; včasih se je jezno nakremžila, nena doma pa je spet naredila silno važen obraz.

Četa je krenila naravnost proti knežji palači. Ko je knez don Pedro zagledal svojega sina na čelu jezdecev, je od samega začudenja skoro onemel. Vse bi preje pričakoval, kakor to, da bi se njegov ljubljani

sinko, ta tihi in vedno zamišljeni dečko, tako pogumno odločil na dolgo pot.

Mislil je, da sanja. Toda takoj se je zavedel, da je resnica, ko je princ Fernando okretno zlezel s konja in stekel očetu v naročje. Opica Diki jo je seveda ubrala za njim.

»Sinko moj, kaj pomeni to?« je vzkliknil don Pedro.

»Nič hudega, oče! Samo da te spet vidim! Strašno me je vznemirila vest o morskih roparjih, ki so ti ugrabili bogate zaklade. In mladih sužnjev tudi nisi pripeljal s seboj?«

Don Pedro se je žalostno nasmehnil.

»Ne, tudi te so odpeljali predrzneži! Le potolaži se, sinko, moji hrabri vojaki jih pripeljejo nazaj. Še danes odrinejo na morje!«

Pri tem se je ozrl knez po četi jezdecev, ki so stali na dvorišču in čakali povelj svojega gospoda.

Don Pedro je dal poklicati svojega nadhlevarja. Naročil mu je, naj oskrbuje konje vse dotlej, dokler se vojaki ne povrnejo.

Svojim vojakom pa je ukazal, naj se dobro okrepčajo in pripravijo nato za odhod na morje.

Potem pa sta odšla s princem v palačo.

Po obedu je zaprosil princ svojega očeta, če sme s svojo opico Diki nekoliko na sprehod.

Le nerad mu je knez dovolil. Dejal je:

»Ne spodobi se za knežjega princa, da hodi po mestnih ulicah sem in tja. Pojdi, toda ne izpostavljal se preveč, da te ljudstvo ne prepozna.«

Paž Moreno ga je hotel spremljati. Toda princ ga je odklonil.

»Ne, Moreno, danes pa hočem biti sam. Razmišljal bom, kako bi bilo morskim roparjem najlažje priti do živega ...«

In princ je odšel. Na zlati vrvcu je vodil opico Diki.

3.

Ko je princ don Fernando zapustil palačo, je zavil v ozko ulico, ki je vodila proti morski obali. Rad bi si bil ogledal življenje v luki, predvsem pa ga je zanimalo, kako tovorijo in pripravljajo ladjo, ki bo odplula proti morskim roparjem.

Opica Diki je postajala vse bolj živahna in razposajena; očitvidno ji je ugajal takle sprehod ob morju in sveži morski zrak.

Opetovano jo je moral princ posvariti, ko je meni nič tebi nič kakemu mimoidočemu potegnila pokrivalo z glave, se mu vzpela na hrbet, ga pocukala za obleko ali kaj podobnega.

Ljudje so postajali in občudovali lepega, mladega gospodiča z razposajeno opico na vrvcu.

Nekateri pa so se tudi škodoželjno smejali za njim, češ: »Bržkone kak komedijant!«

Toda spoznal ni princa nihče.

Ali pa vendar?!

Dva moža, zavita v črna plašča, sta sledila princu, kamorkoli je le krenil.

Ko je princ opazoval živahno vrvenje na mogočni knežji ladji, ki je bila že skoro pripravljena za odhod, so ga mornarji, vojaki in častniki spoznali in ga navdušeno pozdravljali.

Starejši moški, bledega obraza, z velikimi črnimi brki, klobuk potisnjen globoko na čelo, je dejal v španskem jeziku mlajšemu:

»Ali ti nisem pravil?

Na pravega sva naletela.

On je — princ!«

Njegov mlajši tovariš, istotako s klobukom potisnjenim na oči, toda brez brk, z globoko udrtimi očmi in z ostrimi potezami v obrazu, se je prešerno zasmejal:

»O, caballero (kavalir, gospodič), še danes se boš peljal z nami!«

V gneči se ni nihče mešnil za čudna neznanca. Marsikdo bi vztrepetal, če bi vedel, da stoji tik njega sloviti Esmeraldo, poglavar morskih roparjev! Kajti starejši obeh moških ni bil nihče drugi kakor on sam, Esmeraldo! Mlajši pa je bil njegov najzanesljivejši pomagač in tovariš Rodrigo.

»Norci!« je dejal Esmeraldo svojemu tovarišu. »Pripravljajo se na boj proti meni, tega pa ne pomislijo, da mi ne pridejo nikdar do živega, ha, ha, ha! Surov smeh se je razlegel naokoli.

V bližini stoječi so se ozirali na skrivnostna tujca; ta dva pa sta se prerinila s komolci naprej in obstala na nasprotni strani ulice.

Princa pa nista spustila izpred oči.

Poglavar Esmeraldo se je previdno ozrl naokoli in tiho dejal svojemu tovarišu:

»Pojdi in pripravi vse potrebno pri stari coprnici Leridi. Glej tudi, da bo čoln pripravljen. Počakaj v kakem skritem kotu ulice in bodi oprezen. Na moj žvižg priteci — ampak pazi, da nas ne izdaš. Pojdi!«

»Vse storim po vašem ukazu!«

Rodrigo je potegnil pokrivalo še globlje na oči in odhitel po ulici.

(Dalje prihodnjič.)

ŠPELICA IN MEDVEDEK NEVEDEK

MARIJA GROŠLJEVA

Prizor za Miklavžev večer.

Pozorišče: Otroška sobica. Na sredi miza s šolskimi potrebščinami.

Osebe: ŠPELICA Z MEDVEDKOM. BRAT JURČEK. MIKLAVŽ S PARKELJNI.

ŠPELICA: Tako, moj preljubi medvedek Nevedek, danes je Miklavžev večer, pa še nisi spisal domače naloge. Sploh sem zadnje čase zelo nezadovoljna s teboj. (Mu zažuga s kazalcem.) Hm, človek se trudi in trudi, da bi iz tebe kaj postalo, da bi zamenjal svoje žalostno ime. Nevedek za Vsevedek, tebi se pa venomer dremlje, menda bi rad prespal vso zimo kot tvojji nefini, neizobraženi, divjji sorodniki v gozdu. O, pa ne boš. Priden bodi, pa ti morda sv. Miklavž prinese kaj dobrega. Pisala sem mu danes skrivoma pisemce zate in zase: Ljubi sveti Miklavž, moj medvedek Nevedek hrusta rad hruške in liže medek, jaz pa bonbončke, prinesi vsega toliko, da bo za oba dovolj.

Veš, včeraj si bil silno neroden. (Gre k mizi in mu pokaže zvezek.) Le poglej, kakšne kričke-kračke so namazale tvoje nerodne tačke! Ali je to tanko gori, debelo doli? Sram te bodi! Pobiljšaj se! Danes bova pisala malo pisano črko i. (Mu hoče položiti peresnik v šapo.)

Čakaj, kako že pravi naša gospodična v šoli? (Premišlja.)

Že vem: glasvo poskocni, noge na tla, trebuh notri, prsa ven. (Ga ravna.) Primi peresnik narahlo s palcem in sredincem, kazalec se le rahlo naslanja nanj. (Mu položi peresnik v šapo.)

Tako, zdaj pa začniva. (Mu vleče šapo s peresnikom.)

i — tanko gori, po isti črtici debelo doli, tanko ven, pika. Še enkrat! i — tanko gori, po isti črtici debelo doli, tanko ven, pika. Pika, pa ne packa, in še kakšno si naredil. Marš v kot! (Ga nese v kot ter ga obrne z obrazom proti steni.)

Čakaj, zvezek dobiš na glavo, da bo sramota večja. In na listek napišem za dom: Vaš sinček je najslabši učenec v razredu, neposlušen, nereden, nesnažen, neumen — nepoboljšljiv. To bo gledal tvoj strogi očka Jakec Orjakec, vem, ne pozna šale, švrk, švrk, švrk bo zapela šiba okoli malega repka. O, pa se mi prav nič ne smiliš. (Se oddaljuje.) In v kotu boš stal, dokler me ne boš prosil. odpuščanja. (Medvedek pa se ji zasmili, rada bi mu odpustila, se sramuje. — Po prstih gre do njega in ga ljubeznivo vpraša): Medvedek, ali nisi nekaj rekel? (Medvedek molči.) Nič! Že dobro. (Jezno): Jaz tudi ne!

(Se oddaljuje in ga milo nazaj pogleduje. — Teče zopet po prstih k njemu.)

Medvedek, zdaj si pa res nekaj rekel. (Medvedek molči.)

Nič! Že dobro. Jaz tudi ne. Le trmast bodi in mulo kuhaj in grdo glej. Eno uro boš stal v kotu, da te bodo kolena bolela. (Medvedek se ji vedno bolj smili, rada bi mu odpustila, pa ne more.) Čakaj, blazinico ti dam pod noge. (V zadregi): Da — da — da mi ne umažeš tal. (Ga položi na blazinico.) Joj, kako sem se razburila. Kakšen križ je z vzgojo. Pa kako sem se zamudila. Spisati moram še domačo nalogo. (Lista po zvezku.) Nekaj o parklju. Kako nespametna naloga je to. Jaz delam najrajši srčkane rimice: mačka, kvačka, tačka, račka, igračka, pa naj pišem o tej grdobii. In sploh kaj? (Premišlja.) Morda se mi pa posreči, da naredim pesemco. Bomo videli. (Premišlja.)

Parkelj v peklu je doma — Krasno! Zdaj pa rimo na doma: neba, gora, oba. Za nič. Pozna, to bi bilo pa že nekaj.

To se mu takoj pozna. Imenitno!

Je kosmat, rogat in bos. — Rimo na bos, kos, zos, nos.

Ima rep in kljukast nos.

Če z verigo zarožlja,

nam srce zatrepeta. — Zatrepeta je pa prišlo kar samo. —

Kaj pa naj še napišem. — (Premišlja.)

Če nam s košem zagrozi,

vse pred njim se razbeži. —

Parkelj, pojdi se solit. (Ploska.) To je dobro povedano,

Jaz se grem pred tabo skrit. —

Konec! No, zdaj pa prečitam vse še enkrat. (Čita pesemco prav na glas.)

Parkelj v peklu je doma,
to se mu takoj pozna,
je kosmat, rogat in bos,
ima rep in kljukast nos.
Če z verigo zarožlja,
nam srce zatrepeta,
če nam s košem zagrozi,
vse pred njim se razbeži.
Parkelj, pojdi se solit,
jaz se grem pred tabo skrit. —

Joj, kako sem vesela! (Neopažen vstopi brat Jurček.) Že vidim gospodično, kako mi piše red odlično.

JURČEK: Kaj se pa spet bahaš, špelica?

ŠPELICA: Pesem sem naredila, na parkljna, le čitaj. (Jurček tiho čita in se porogljivo smeji.)

JURČEK: Ha, ha, ha, — tako znam jaz tudi. Le poslušaj. Nekaj o Špelici (gleda v pesem in se norčuje):

Špela je pri nas doma,
to se ji takoj pozna,
kakor tepka ima nos,
v hiši nihče ni ji kos.
Prička se in jezika,
da je za jezička dva,
še ponoči, kadar spi,
sama s sabo govori...
špela, pojdi se solit.

(Pograbi medveda.)

Greva se pred tabo skrit.

(Hoče iz sobe. Špelica za njim. Tečeta okoli mize.)

ŠPELICA: Takoj mi ga daš nazaj.

JURČEK (ji strže korenček): Pa me ujemi, medvedka mi vzemi! (Špelica brž okrene smer, da trčita skupaj, začneta se obdelovati, vname se boj za medveda. — Neopažen vstopi sv. Miklavž in tiho gleda pretepajoča se otroka.)

JURČEK: Špelica — marelica. (Jo nalahno udari po licu.)

ŠPELICA: Jurček — mehurček. (Mu vrne udarec.)

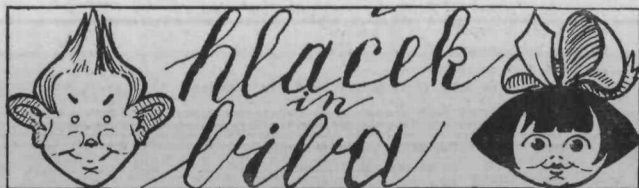
JURČEK: Špela, marena, kamela. (Jo trikrat pograbi za lase.)

ŠPELICA: Jurček — mehurček. (Mu vrne udarec.)

(Zvonček zacinglja. Otroka se prestrašena okreneta.)

SV. MIKLAVŽ: Otroka, ki se pretepata celo na Miklavžev večer — Lucifer, takoj v koš! (Lucifer in parkelj prirožljata. Prestrašena otroka se branita. Špelica pograbi medvedka in ga tišči k sebi. Lucifer in parkelj ju krepko primeta in pobašeta v koš. Oba izgineta v koših, le medvedek, ki ga Špelica drži kvišku, žalostno binglja. Tretji parkelj vzame v roko nalogo, jo tiho čita in žuga s prstom izginulima otrokoma.)

NASTOP MIKLAVŽA.

HLAČEK IN BIBA SE PREDSTAVITA

Jaz sem Hlaček, to je Biba,
živa, zdrava kakor riba.
Kar je vrtnica med cveti,
to je Biba med dekleti.

Dobro do deset že šteje,
ves dan skače pa se smeje;
če na trdo prileti,
buška nič je ne boli.

Jaz sem Biba, to je Hlaček,
uren, gibčen kakor maček.
Kar je Marko med junaki,
to je Hlaček med dečkami.

Joj, če Bibo kdo razžali,
bodi resno, bodi v šali:
Hlaček vanj se zapraši,
skoro izpraska mu oči.

Zmerom skupaj se igrava,
igre, burke vse pozna.
Kaj se nama vse zgodi,
Zvonček naj vam sporoči!

1. CIRKUS

Zdaj pri nas je cirkus v modi,
staro, mlado noter hodi;
Hlaček z Bibo tja poda se,
da oko, uho napase.

Sloni, levi in kamele,
konji, morski psi, gazele,
palčki, klovni, ávgusti,
Hlačku v glavi se vrti.

„Biba, to bo zdaj zabava,
cirkus lahko se igrava,
ti krotilka boš doma,
jaz za morskega bom psa.“

Kot rečeno, tak storjeno,
vse za cirkus urejeno:
žaganje potrosita,
stole skupaj znosita.

Tjulinju je za hrano riba,
kaj pa Hlačku dá naj Biba?
Čokolade košček vzame,
Hlaček spretno z gobčkom vjame.

Glejte vrlo zdaj krotilko,
dá na smrček mu svetiljko.
Pes na stol, na mizo pleza,
Biba s palico ga dreza.

A nesreča ne počiva,
vsega naglica je kriva:
tjulenj z repom se zatakne,
stol se pod plavutjo zmakne.

Resk! na tla lete črepinje,
joj, čez mamine svetinje
olje brizga — divan, stol,
album, prt, še čisto nov!

Mama v sobo prihiti,
v nemi grozi ostrmi.
Zver s krotilko v kot se skriva,
mrzel pot oba obliva...

KAJ JE POVEDAL BOTER MATJAŽ

OSKAR HUDALES

2. Mostišča iz leta 1932

Čebulov Franček je sploh velik neverni Tomaž. Zadnjič smo se v šoli učili o mostiščih in mostiščarjih, pa mi je na poti domov dejal:

»Tisto o mostiščih je larifari. Kdo pa je že videl kako mostišče?«

Ker se kljub mojemu vnetemu dokazovanju nisva mogla zediniti, je zopet moral biti boter Matjaž za sodnika.

»Ti seveda še nisi videl nobenega mostišča,« se je obregnil ob Frančka, »ko ne poznaš več sveta, kolikor ga leži med vašo hišo in zelnikom. Jaz sem jih pa videl. Na Malajskem otočju, na Borneu in na Sumatri stoje še danes in še danes stanujejo ljudje v njih. Ko sem bil še mornar, smo nekoč prišli na otok Borneo. Čeprav smo prej videli že mnogo sveta, smo vendar kar zijali. V pristanišču je mrgolelo številnih prekomorskih parnikov, ne daleč od tam pa je stala velika naselbina na koleh. Uprav neverjetno se nam je zdelo, da sta se na enem mestu združila najnovejši čas in prazgodovinska doba. V teh zgradbah prebivajo Malajci. Njih prvotna domovina je bila država Manang Kabu na Sumatri. Od tam so se že zelo zgodaj razširili čez Malajsko otočje na Malajski polotok, daleč čez Javo in Filipine celo v Polinezijo. Danes nimajo več lastne države, a so kljub temu ohranili enoten jezik in enoten način življenja. Večinoma žive na mostiščih.

Na kole, zabite v plitvo vodo, postavijo pravokotno osnovno ploskev, zbito iz lat in bambusovih palic. Iz istega gradiva so tudi stene, po večini okrašene s preprostimi, a okusnimi rezbarijami. Kolikor toliko ploščata streha je pokrita s palmovimi listi. Pôd in stene so prevlečene s preprogami iz mehkega protja. Navadno je v hiši samo eno okno in odprtine za uhajanje dima. Nizka vrata se odpirajo na ozko verando. Taka veranda se vleče od hiše do hiše in tvori nadvodno ulico po vsej vasi. S tega hodnika plezajo prebivalci po preprostih lestvicah k vodi in čolnom. Še do sedaj ni prav dognano, zakaj grade ljudje hše na koleh. Pravijo, da so na ta način zavarovani pred nenadnimi napadi sovražnikov in divjih zveri, toda dokazano to še ni. Kakor mislijo novejši raziskovalci, je največ vzroka v tem, ker je voda pod hšami najboljši in najcenejši kanal, ki sproti odplavlja vso nesnago. Če postaneta kdaj učenjaka, se vama morda posreči, da odgovorita na to zamotano vprašanje.«

Franček in jaz sicer ne nameravava postati učenjaka, mornarja pa. Takrat pojdeva zares tudi midva gledat mostišča na otok Borneo.

ARNOST ADAMIC

47

»Tista izpod strehe je.«

Prejšnji večer sta dognala, da brez vrvi sploh ne moreta nikamor, ta da je najbolj važna pri begu. Z njo se spustiš kamorkoli; za prvo silo bi kos kruha zadostoval, ljudje so dobri, bi pomagali, če bi lepo prosila. Oblečena sta zadosti, pozimi bi se udinjala kje v hribih. Denarja ne potrebujeta. Torej vrv in seveda zemljevid. Teh je v šoli na kupe. Za svoj beg sta potrebovala, kajpak, tudi žepno svetiljko — električno na vsak način.

»Svetiljka...?« je vprašal Tonek, obupan vstal in se prekrizal k zadnjemu evangeliju.

»Že vem,« je šepetnil Bine.

Tonek je vprašujoče pogledal tovariša, a ta se je le skrivnostno nasmehnil in poredno trenil z očmi. Tonek ni utegnil zvedeti kaj natančnejšega, ker se je bila maša pravkar končala. Tiho se je razšla deca k zajutrkju. Bine se je med tem izgubil neznan kam, zato je Tonek hitro stekel za ostalimi otroki, ki so s kosom rženega kruha v roki že sedeli vsak za svojo skodelico mleka. Prijetno ga je ta mešanica duhov ščegetala v želodcu in velika slast se ga je polotila. Njegov sosed, debelušasti »masa iz tretjega klasa«, si je dal opraviti pod mizo s čevlji, ki so ga tiščali. Ta hip je porabil Tonek, da je hitro zamenjal svoj kos, ki se mu je zdel precej manjši, z lepo zapecenim krajcem »mase«.

»Saj je že zadosti debel,« si je pomiril vest, »jaz imam pa zvečer še dolgo pot pred seboj.«

Kajpak je debeluharček tulil, ko je opazil čudovito izpremembo kruha, tekkel k sestri in se kujal na vse pretege. Ker se pa to ne spodobi, je bil kaznovan, njegovo mleko in kruh je dobil Tonek, ki je nedolžno gledal pred se in se je zdel sestri nenavadno bleđ. Saj pa tudi ni spal skoro vso noč. Na vse zgodaj se je vtihotapil na podstrežje, odvezal vrv za perilo, jo stlačil za srajco, splezal na vrtu v smreko in skrnil dragocenost v vršiček. Iz obednice, kjer so ostale na mizah le polizane žlice in s kruhom pobrisane skodelice, so šli otroci v svoje razrede.

V tretjem oddelku je poučevala Teofila, zelo kratkovidna in nervozna sestra. Tonku je določila prostor v prvi klopi, da ga je tako imela vedno pred očmi. Popreje, ko je sedel še zadaj, je včasih nenadoma priletela do prve klopi papirnata bomba, staro pero ali kaka druga stvar. Otroci so kaj hitro zatožili nagajivca Tonka, zato je sedel sedaj v prvi klopi. Najhujšim »špecom« seveda ni izostala kazen. Tonek jim je nabasal v črnilnike papirja, da so mazali zvezke, zamenjaval med odmori knjige in šolske potrebščine, dvema najhujšima je nastavil na klop risalne žebličke, da sta sedla nanje. To vse je napravil tako imenitno, da ga niso mogli nikoli zasačiti. Sicer ga je sestra Teofila sumila, a ko si je nekoč nastavil žebliček sam

in potem kričal, da se Bog usmili, je tudi ta sum splahnel. Če povem, da na žebliček niti sedel ni, ampak je to storil po odmoru nekdo drugi, je verjetno, da bi imel Tonek postati še velika pokora na svetu.

V učilnici sta se Bine in Tonek sešla. Pouk se je pričel. Tonek se je nekaj časa mučil in silil s poslušanjem, slednjič so mu misli le ušle k važnemu dogodku — nocošnjemu begu. Niti malo ni pomislil, da je taka drzna pot opasna, posejana z nevarnostmi in doživljaji, ki navadno niso tako krasni, kakor si jih prej naslikamo. Seveda bi lahko ušla kar skozi vrata ali čez ograjo, a to ne bi bil dogodek, kakršnega si je želela njuna domišljija. Skozi požiralnik, z vrvjo, pod zemljo in z žepno svetiljko! Juh! Kakor v detektivskih povestih.

Tonek se je torej zamislil in izgubil, sestra Teofila pa ga je bistro opazovala. Začela je govoriti na glas, da bi zdramila sanjača. Pripovedovala je nekaj o človeškem telesu in postajala vedno bolj nestrpna. »Ušesa, nos, usta, grlo, želodec, čreva«, vsa ta imena so bili glasovi brez zvoka za sicer precej obilne uhlje zamaknjenega Tonka. Sestra Teofila se je zaman trudila, ponavljala je »ušesa zato..., nos tam..., grlo tja..., čreva tako« — pa ni nič pomagalo. Ko se je slednjič uverila, da je konec njene potrpežljivosti, je pisknila:

«Mikec Anton!»

In Mikec Anton se je spremenil v trepetajoč kup pokore.

»Ponovi! Kam vodi požiralnik?»

Otroci so začeli stegovati roke in se siliti z odgovorom, kajti sedaj je bila najlepša priložnost, prikupiti se razjarjeni sestri.

»Po... po... po...« — več ni zmogel, nekaj ga je dušilo in obledel je. Ko je sestra Teofila opazila slabo barvo njegovega lica, je z mehkim glasom prigovarjala dečku:

»Ne boj se, le povej, saj je prav, kar misliš. Torej — požiralnik vodi ...«

Tonek je vdano pokimal in potrdil:

»Da, k vodi...«

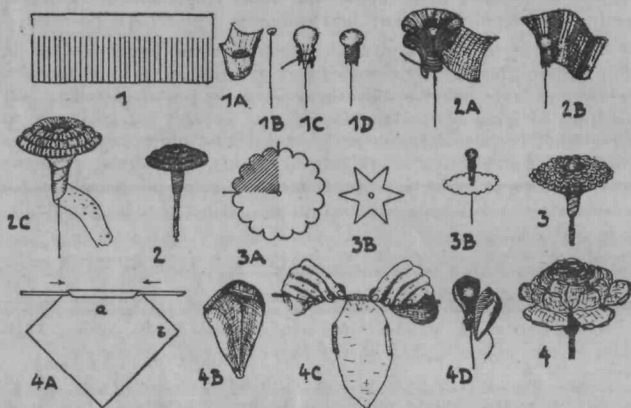
Bineta je kar streslo. Da se je njegov zaveznik tako izdal, ga je navdalo z ogorčenjem. Ko je pa le spoznal, da ne more nihče slutiti, kaj da skrivajo te besede, in da se reži ves razred kakor obseden, je zagnal tak krik, da so ga zbolele čeljusti v sklepih. Vseh petnajst grl je na vso moč preizkušalo svoja trobila, saj je tam v prvi klopi strelovod, tja bo udarilo. In res se je znesla nevihta nad ubogo Tonkovo glavo. Odnese mu je kosilo, prinesla zapor in nihče ni smel ves dan spregovoriti z njim.

(Dalje prihodnjič.)

CVETICE IZ PAPIRJA

Za vse mogoče prilike lahko uporabljamo umetne cvetice, ki jih napravimo iz papirja. Če spletemo iz njih venčke, so ti kaj lepo dopolnilo k obleki za pustno zabavo; ako jih nanizamo v dolge cvetne kite, lahko z njimi okusno okrasimo sobo, kadar imata očka ali mamica god ali rojstni dan, ali jih pa poneseemo o vseh svetlih na grob pokojnih svojcev in za narod zaslužnih mož. Povsod torej so ti okraski dobrodošli, zato je tudi dobro in koristno, da jih znamo izdelovati.

Na najbolj preprost način izdelamo zvite cvetke, slika, 2, 2a, 2b, 2c. Najprej izrežemo iz svilene papirja, ki ima isto barvo, kakor naj jo ima izgotovljena cvetka, košček, ki je dolg približno 30 cm in širok 4 cm, in ga na eni stranici zobčasto

narežemo (sl. 1.), nato vzamemo tenko žico, kakor jo uporabljajo v cvetličarnah, 10–15 cm dolgo, in zavijemo njen gornji konec, kakor vidimo na sliki 1b. Iz rumenega ali rjavega svilene papirja izrežemo nato kvadrat s stranicami 4 cm, položimo nanj košček vate in ovijemo vse skupaj na gornjem koncu žice z nitjo (slika 1a, 1c, 1d). Okoli te glavice ovijemo barvasti, narezljani svileni papir, medtem ko nenarezani del papirja držimo ob glavici in napravimo, kjer je potrebno, majhno gubo, da se papir lepše uleže na glavico (slika 2a, 2b). Ko je cel trak papirja ovit, vzamemo še 1–2 cm širok trak iz zelenega papirja in ga ovijemo okoli spodnjega dela cveta in okoli žice, ki tvori stebelce cvetice (slika 2c).

Za izdelavo cvetice št. 3 potrebujemo ravno tako glavico s stebлом (slika 1d) kakor pri zgoraj opisani cvetici. Nato izrežemo iz svilene papirja okrogle koščke različnih velikosti od 2 cm premera do 3 in pol cm (slika 3a). Najbolje se nam to posreči, če papir štirikrat preganemo in šele nato režemo vijugaste robove (glej 3a). Te okrogle koščke papirja v sredini preluknjamo in jih nanizamo na stebelce (žice) (slika 1d, 3b), najprej najmanjše, nato po velikosti večje in na koncu največjega. Za zaključek pride zelen cvetlični list (slika 3b), ki je pritrjen z ozkim papirnatim trakom, ki ga tudi ovijemo okoli stebela (glej 3).

Vrtnico (št. 4) je že težje napraviti; potrebno je zato precej spretnosti in potrpljenja. Zato pa je tudi, ko je gotova, zelo podobna pravi vrtnici, če jo le lepo in skrbno delamo.

Iz belega ali rožnatega svilenega papirja izrežemo kvadrate s 4 cm velikimi in kvadrate s 5 cm velikimi stranicami. Najprej vzamemo en kvadrat (4 cm), ovijemo en ogel okoli navadne pletilke (slika 4a) in poskušamo robove tega valjčka s kazalcem in palcem obeh rok potisniti v sredo (slika 4c), tako da je ves zvitek v majhnih gubah; ko se nam je to posrečilo na robu a, napravimo isto na robu b, tako da tvori list obliko majhnega pokrivala ali čepice (slika 4b). Velike liste (5 cm) pa zavijemo na treh oglih. Nato položimo najprej male liste okrog stebela in pestičev (glavice) in ovijemo po dva ali tri lističe s cvetlično žico, da trdno stojijo in ne odpadejo (slika 4d). Okoli majhnih notranjih listov ovijemo večje, ki so na treh oglih zaviti. H koncu vzamemo zopet ozek trak svilenega papirja zelene barve in ovijemo spodnji del cvetnih listov in steblo. Posebno spretni »Zvončkarji« bodo pa na posamezne cvetne liste, preden jih bodo povezali, z navadnimi akvarelnimi barvicami prav nežno nanесли sence, da bo izgotovljena roža še bolj podobna sveži vrtnici.

Opisane cvetice so le posamezni primeri, kako naj jih izdelujemo. Kdor je spreten in iznajdljiv, si bo gotovo izmislil še kakšno prav posebno obliko cvetic.

Tudi iz koščkov svilenega ali drugega blaga, iz usnja ali iz barvaste klobučevine lahko izdelujemo umetne cvetice za v gumbnice ali za okrasek plašča ali obleke. Take cvetke so mnogo lepše kakor kupljene, cenejše in imajo veliko vrednost že zaradi tega, ker smo jih izgotovili sami.

Sedaj pa škarje v roko in pridno na delo, zakaj kmalu bo potrkal sv. Miklavž in božič tudi ni več daleč. Ob takih prilikah pa umetne cvetice kar ne bodo odveč. Pa mnogo lepih uspehov!

LIŠČEK

VLADIMIR KAPUS

(Po pripovedki.)

*Ko Bogec ustvaril je ptičke,
vsem lepe je suknjice dal,
le name je skoraj pozabil,
brezbarven bi kmalu ostal.*

*In Bogec se mi je posmejal
in rekel, naj barvam se sam,
pokažem naj ptičicam drugim,
kako da se v barvah spoznam.*

*K nebeškim poletel sem vratom
in prosil pobožno Boga,
naj mene pobarva ko druge,
mi pisano suknjico da.*

*V vse piskrčke kljunček sem vtaknil,
kjer Stvarnik je barve imel,
rumeno, rdečo, rjavo
iz piskrčkov sem mu posnel.*

*Ko Stvarniku sem se pokazal,
mi brž je zaklical vesel:
»Ker plašček lepo si pobarval,
še glas ti sladko bo zvenel!«*

PRINCESKA KRIZIS

(Indijska pravljica.)

Nekoč, v pradavnih časih, je živela v daljni deželi Indiji princeska z imenom Krizis. Bila je zelo neprijazno dekletce; ni se hotela učiti niti pomagati svojim sestricam, ki so sedele na blazinah v razkošni kraljevski dvorani in pridno vezle z drobnimi prstki pisane preproge in zavese. Njena hudobnost je bila celo tako velika, da je nalašč zamešala vse niti v statvah tako, da jo je morala kraljica spoditi na vrt.

Tam se je Krizis igrala čisto sama. V lepi, kakor jutranja zarja rožnati oblecki, vezeni z zlatimi zvezdami, je lovila pisane, bele in rumene metuljčke. Nekega dne je pri svojih igrah zagledala za nizkim zidom deklico, ki je bila silno bleda in katere oblačilce je bilo na vseh koncih zakrpano in raztrgano. Z velikimi, prosečimi očmi je gledala na vrt in na mlado princesko in ni mogla odtrgati oči od srebrne skledice, iz katere je ta jedla bel, droben riž. Krizis je iz njenih pogledov takoj uganila, da je deklica lačna. Stekla je k zidu, da bi skozi okroglo odprtino ponudila deklici nekaj svojega kosilca. Deklica pa se je ustrašila in zbežala, ker je mislila, da jo hoče princeska zapoditi.

Poslej je Krizis vedno premišljevala, kako bi pomagala ubogi deklici, ki je često hodila s svojo mamico po poti mimo grajskega zidovja. Ni se pa mogla domisliti, kaj bi ji podarila. Da bi ji dala riža, to se ji je zdelo za princesko preveč skromen in neprimeren dar. Zato je skrivaj vzela svoji materi najlepše svilene nitke za vezenje, da bi napravila mrežo za kristalno žogo, ki jo je menila pokloniti revnemu dekletcu. Toda njene ročice, ki se niso nikoli učile takega dela, so bile zelo nespretno in čim bolj se je trudila, tem manj je napravila. Po cele dneve je sedela na grajskem vrtu, toda iz pestrih nitk ni hotelo nastati prav nič. Zato je bila zelo žalostna; klobčič niti pa je ležal nedaleč od nje v travi.

Toda, kaj se je zgodilo? Svetlozelena nitka, ki je visela od klobčiča, se je zarila v zemljo in postala debelejša kakor steblo rastline; iz neurejenih niti so nastali zeleni listi, ob robih nazobčani, v sredi pa je zažarela lepa rumena roža. Krizis se je začudila in zavrisnila, da so jo slišali vsi prebivalci gradu; pa tudi ptički so prileteli, da vidijo, kaj se je zgodilo, in niso se mogli dovolj načuditi. Celo pisane

ribice iz okroglega ribnika so pokukale in začudeno gledale s svojimi velikimi očmi.

Krizis pa je od tedaj naprej nepretrgoma iskala ubogo deklico, da bi ji poklonila na tak čudežen način nastalo cvetko; toda dekletca ni bilo nikjer. Stekla je k materi in ji povedala, kaj se je zgodilo. Kralj in kraljica sta nato povabila vse uboge deklice, ki so živele v bližini gradu, v grajsko dvorano, ker sta slutila, da bo prišla z njimi tudi ona deklica, ki je bila Krizis najbolj pri srcu. Res, tudi ona je prišla. Vse deklice so dobile krasna nova oblačilca, pletene čeveljčke in mnogo drugih stvari; uboga deklica pa še poleg vsega velik šopek nove cvetlice, ki je bila zrasla takrat, ko je Krizis mislila nanjo. Čim bolj so trgali to rastlino, tem večji in krasnejši so bili novi cveti. Cvetico pa so poslej na čast izpreobrnjeni princeski imenovali *krizantemo*.

PTIČKE ZEBE . . .

LOJZE ZUPANC

Na krvi jablani čepijo,
zmrzujejo,
se stiskajo
in govorijo:

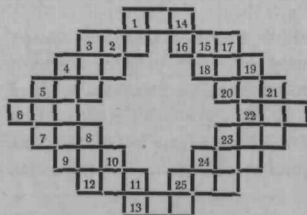
Ščink, poleti frfotamo,
da v soncu bliska se nam perje,
lovimo se, igramo štiporamo,
zdaj vse naokoli je — iverje!

Cici, cici!
kar pod očmi se mi temni,
tako me mrazi,
cici, cici!

Kra! kra-kra!
kako smo bile debeluhe!
kra! kra-kra!
Zdaj prazne nosimo trebuhe!

ZASTAVICE ZA BRIHTNE GLAVICE

1. VERIGA

Besede pomenijo:

Vodoravno: 1. potočno žival; 3. jedilno orodje; 4. glas; 5. človeško naselje; 6. obtesan les; 7. ima človek na glavi; 9. do ločen čas; 12. nasprotno od vojne; 13. zbor, del cerkve; 16. žuželka; 18. lepo obdelana zemlja; 20. izraz pri nogometni igri; 22. hodnik pod zemljo; 23. del živali; 24. vse bina sadja; 25. tla.

Navpično: 1. žito; 2. zaimek; 3. del obraza; 4. mašnikovo oblačilo; 5. žival; 8. riba; 10. zaimek; 11. okrajšava za rim. katolike; 14. veznik; 15. okrajšava za »svetnik«; 17. predplačilo; 19. Azijat; 21. orožje; 23. človeški zarod; 24. pom. glagol; 25. okrajšava.

2.

ZLOGOVNICA

(Sestavil J. W.)

Iz naslednjih 33 zlogov sestavi 13 besed: a — an — ba — berk — činj — di — do — fen — fro — gar — gli — grin — jek — lo — lun — mi — na — na — no — o — o — ri — skar — so — šalj — ta — ta — tna — ul — vec — vi — vint — že.

Besede pomenijo: 1. grško boginjo lešpote; 2. upravno pokrajino v naši državi; 3. mesto na Krku; 4. primorsko mesto v Zetski banovini; 5. sotesko na Gorenjskem; 6. moško ime; 7. kraj na Goriškem, kjer je služboval Simon Gregorčič; 8. go-ro v Savinjskih Alpah; 9. mlado prase; 10. vrsto prsti; 11. moško ime (domači naziv); 12. mesto ob Egejskem morju; 13. prostor, kjer se drva cepijo. — Druge in tretje črke vsake besede, zaporedoma čis-tane, povedi ime in priimek nedavno umrlega slovenskega pisatelja ter njegovo izmišljeno ime (pseudonim).

3.

BEŠEDNA UGANKA

Človeku nič prijetno ni,
kadár ga prvo spreleti.
Junaku tuje je; kdor plah je,
pa dobro čuti, če ga strah je.

Stvar druga spada med krajine
junaške naše domovine;
da laže ti jo bo dognati,
le pridno išči med Hrvati!

Zdaj drugo s prvo zlij trdnó,
v besedi novi zreš — drevo!

4.

CAROBNI KVADRAT

	1	2	3	4	
1	A	A	A	A	4
2	O	K	M	P	3
3	O	K	M	P	2
4	R	R	R	R	1
	4	3	2	1	

Pomen besed (vodoravno naprej in nazaj,
navpično navzdol in navzgor):

- 1—4 nasad,
- 2—3 rimsko božanstvo,
- 3—2 glavno mesto evropske države,
- 4—1 riba.

5.

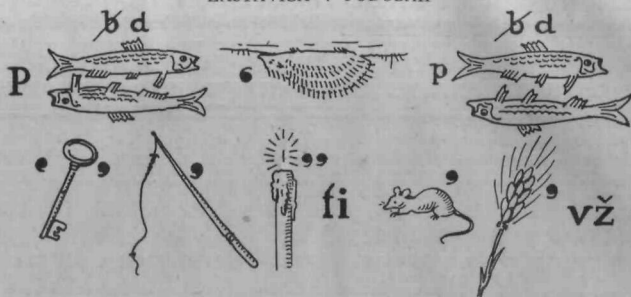
ŠTIRJE PODJETNIKI

O. ARNAVČ & T. NEMEC

IVAN GROT & TINE PURAN

V prvem imenu vsake posetnice je
skrita vrsta podjetja, v drugem pa
blogo, ki ga podjetje nudi odjemalcem.

6.
ZASTAVICA V PODOBAH

REŠITEV UGANK
IZ PRVE IN DRUGE ŠTEVILKE.

1. Križaljka. Vodoravno: 2. Metlika; 6. liker; 8. so; 9. je; 10. vrana; 13. oje; 14. Vojimir. Navpično: 1. dve; 3. tri; 4. sok; 5. ime; 6. lov; 7. rja; 11. roj; 12. nem; 15. oči; 16. iti. V sredini: Bela Krajina.
2. Zloženka: list, Nica; listnica.
3. Polna usta: polenta.
4. Skrivavnica: Jeranova ulica.
5. Posetnica: ključavničar; podnarednik.
6. Trizložnica: desnica, mesnica, nesnica, pesnica, resnica, tesnica, vesnica.

VSEH ŠEST UGANK SO PRAVILNO
REŠILI:

Darinka Čobalova, Marija Rupnikova, Branko in Jurij Ahčin, Miloš Babič, Marko Berce, Milan Betetto in Vlado Bonač, vsi iz Ljubljane; Viktor Vest iz Stražišča pri Kranju; Zvonko Janežič in Josip Olivotti z Bleda; Liljana Rosinova iz Brežic; Zoran Jerin iz Celja; Ivan Fajgelj iz Dubrovnik; Jože Menih, Božica in Dušan Roševa iz Hrastnika; Marica Jakljeva iz Kranjske gore; Alenka Kovačičeva, Marjan in Bojan Skofič in Radovan Vrabl iz Maribora; Veljko Malešič in Mirko Štupar iz Metlike; Milan Deškovič iz Murske Sobote; Zlatica

Jugova iz Studencev pri Mariboru; Zorka in Lidunka Dernovškovi iz Sv. Barbare v Slov. goricah; Stojan Drašček iz Zaloga pri Ljubljani; Bogdana Pečarjeva iz Maribora.

PET UGANK SO PRAVILNO REŠILI:

Nikolaj Koritnik iz Ljubljane; Vladimir Zemljčič iz Celja; Marjan Baumann iz Dobovca pri Logatcu.

NAGRADE

Takole jih je razdelil žreb med naše pridne in bistroumne ugankarje:

1. Božica Roševa, Dol pri Hrastniku: E. Gangl, Zbrani spisi, V. zv.
2. Branko in Jurij Ahčin, Ljubljana: Ivan Lah, Češke pravljice.
3. Viktor Vest, Stražišče pri Kranju: A. Rapč, Mladini, VI. zvezek.
4. Alenka Kovačičeva, Maribor: Korban, Vitomilova železnica.
5. Jože Menih, Hrastnik: Komanova, Narodne pravljice in legende.

Nagrajencem mnogo zabave pri čitanju teh lepih knjig, ostalim pa več sreče — prihodnjič!

ZA SMEH

UČITELJ: »Kaj dobim, če prerežem kroms-pir na štiri enake dele?«

UCENEC: »Štiri četrtine!«

UČITELJ: »Prav dobro! Kaj pa dobim, če prerežem še te štiri dele?«

UCENEC: »Krompirjevo solato!«

JAKEC: »Pomisli, včeraj sem padel z deset metrov visoke lestve.«

MARKO: »Ti revček, ti! Pa se nisi nič poškodoval?«

JAKEC: »Nič; stal sem namreč na najnižjem klinu.«

MATJAŽ JE VSTAL

(Za 1. december.)

Trpeli smo, da čule gore so in log,
trpeli dolga smo, predolga leta:
teptal nas je sovrag in mučil nas in davil.
In stokal je pod bičem kmet,
ker bičala graščaka ga je roka kleta.
Trpeli smo...
Divjal Turčin nam je po logih, gajih,
zažigal nam domove, ropal deco.
Moril nas, tlačil in preganjal tujec,
zatiral milo govorico v naših krajih.
Trpeli smo...
Trpeli smo, da smo že otopeni,
da skoraj že poznal ni brat več brata,
že smo verjeli, da svoboda zlata
za nas več ne živi — in smo trpeli...

Glej, lahen svit vstal tam je na obzorju,
razil se je čez polje, travnik, log...
Naenkrat blisk in grom, vihar na morju,
potres je zrušil hrib, tresk vseokrog!...
Matjaž je vstal, zbudil se je iz spanja
in z njim zaslužnjeni naš rod.
Proč je trpljenje, proč strah je in trepet!
Naš narod zdaj je svoj gospod!
Matjaž je vstal!
»Matjaž je vstal! Spet našel brat je brata!«
vse vriska in hiti na plan.
»Spet sije nam svoboda zlata,
dospel je naš rešenja dan!
Matjaž — naš kralj, si rešil nas gorja,
zdaj vsi pod eno streho smo doma!
Po dolgih blodnjah, mukah prišli smo
domov,
domov, kjer mir in sreča sta med brati,
tu naš je mili krov,
kjer Jugoslavija je — naša mati.
Saj tu žive v objemu tesnem
Slovenci, Srbi in Hrvati.«

KRALJEV ROJSTNI DAN

K slavju smo se danes zbrali.
Kaj bi kralju darovali
za veseli rojstni dan?
Nabrali bi Ti rož in cvetja,

prinesli Ti, vladar, zakladov v dar!
A glej, zakladov ni, mraz pomoril je cvetje,
ne rož, ne cvetk ni, vse zdaj spi...
Le srce naše vedno bdi
in v njem ljubav, ki plameni
za Tebe, domovino sveto,
srce nam bije zvesto, vneto.
Najmlajši državljeni tu smo zbrani,
ostati hočemo Ti vedno vdani.
Iz grl zdaj vseh se naj glasi:
Bog Aleksandra naj živi!

M. A. P.

DEDEK JE PRAVIL...

Zunaj piha burja, z dedkom pa sedimo
ob topli peči in se pogovarjamo. Kar za-
prosi bratec Lojzek dedka: »Dedek, po-
vejte nam pravljico!« Dedek pa prične pri-
povedovati:

»Nekoč so živeli trije bratje. Eden je
bil mizar, drugi krojač, tretji pa kovač. Ko
se je ta izučil svoje obrti, ni zahteval dru-
gega plačila kakor železno palico.

Nekega dne zapazijo bratje, da hodi
tuj mož v neko jamo. Takoj se dogovorijo,
da gredo pogledat, kaj je v tej jami. Vza-
mejo dolgo vrv in na koncu privežejo zvo-
nec. Nato pa spustijo v jamo najprej mi-
zarja. Ta pa je kmalu pozvonil, kar je bilo
znamenje, da naj ga potegnejo ven. Za tem
spustijo v jamo krojača. A tudi ta je kma-
lu pozvonil. Nazadnje pa se spusti v jamo
tudi kovač. Ko ga nekaj časa spuščajo, se
nenadoma utrga vrv in kovač pade v jamo.
V jami zagleda tri sobe. V prvi sobi vidi
samega bognasvaru. V kotu pa je sedela
na težki skrinji obsedena ženska. Kovač
reče vragu: »Vrzi takoj to žensko ven!«
Vrag se ustraši železne palice, ki jo je no-
sil kovač s seboj, in ga uboga. V skrinji
pa je bilo polno bakrenega denarja. Tudi
tega je moral vrag vreči iz jame. V drugi
sobi pa je sedela druga ženska na srebr-
nem denarju. V tretji sobi pa je sedela žens-
ka na samem zlatu. Vrag je moral tudi ti
dve ženski in denar vreči iz jame. Na-
zadnje pa reče kovač: »Sedaj pa vrzi še
mene iz jame, sicer te takoj ubijem!«
Vrag se ustraši in ga vrže iz jame. Zunaj
pa so si bratje vzeli vsak svojo nevesto iz-
med žensk, ki jih je bil vrag vrgel iz jame.
Pa tudi denarja jim ni manjkalo. Gotovo
še zdaj srečno živijo, če že niso umrli.

Anton Dobrajc,
Ostrožno pri Ponikvi.

Spoštovani g. Doropoljski!

Danes obhajamo spet obletnico nesrečne rapalske pogodbe, ki je zapečatila usodo naših primorskih rojakov. Na ta dan uhajajo marsikomu žalostne misli tja dol k njim, tako tudi meni, saj sem tudi jaz doživela tiste dni, ko so Italijani zasedli Trst. Bila sem sicer še majhna, a vendar se dobro spominjam tistega žalostnega časa, ker mi starši mnogokrat pripovedujejo, kako je bilo takrat.

Takoj po prazniku Vseh svetih se je razglasila po Trstu, kjer so ljudje že bili prepričani, da bo mesto z vsem Primorjem pripadlo Jugoslaviji, porazna vest, da prihajajo Italijani po morju in po suhem. Neštevilni zrakoplovi so krožili nad mestom in metali na ulice slovenske in italijanske letake, ki so naznanjali, da prihajajo »odrešitelji«. Italijani so naenkrat povzdignili glave in pričeli z divjim veseljem rojiti po mestu in izzivati Slovence, ki so bili do zadnjega trenutka prepričani, da bodo vendarle pripadali k Jugoslaviji. A sedaj so videli, da so se strašno zmotili in da so nenadoma brez varstva. Bataljoni slovenskih vojakov, ki so se nahajali v Trstu in ki jim je zapovedoval znani g. dr. Rybat, so morali v Ljubljano. Tako je ostal Trst brez obrambe in pripuščen italijanski drhali.

Prve italijanske ladje so pristale v pristanišču in izkrcale večje število vojakov. Hiše so se morale okrasiti z zastavami in tako se je zgodilo, da je viselo s hiš več slovenskih nego italijanskih zastav, kar je Italijane jako bodlo v oči. Sicer so nabili po zidovih mnogo slovenskih razglasov, kjer so se lagali, da so prišli samo braniti prebivalstvo pred nasiljem; toda že prihodnji dan so ostro zahtevali, da se morajo odstraniti vse jugoslovenske zastave.

Slovinci so videli zdaj, da so izgubljeni. Žalostno so se držali v svojih domovih in niso hodili na ulice. Trst pa se je polnil neprestano z novimi italijanskimi četami. Noč in dan so drli iz mesta proti Nabrežini in Postojni. Po mestu se je že splošno govorilo, da so prehrabre italijanske čete zavzele Ljubljano in da bodo danes ali jutri premagale zadnjo »ščavsko« postojanko — Maribor.

Nihče ne more opisati, kako je trpelo tiste dni naše dobro primorsko ljudstvo. Može so stiskali pesti in žene so se naskrivaj jokale, otroci so se pa skrivali pred bahavimi tujci. Toda to trpljenje še ni bilo nič napram trpljenju, ki je še moralo priti.

Italijanske oblasti so pričele siloma pošiljati naše ljudi v Jugoslavijo in kdor je bil zaveden Slovenec, je moral biti pripravljen na vse. Da, bil si že v smrtni nevarnosti, če si na ulici izpregovoril slovensko besedo.

Italijani so se pač iz strahu pred Slovenci, a še bolj iz svoje prirojene strahopetnosti sladkali ljudstvu in mu obljubovali nebesa na zemlji. Toda bili so volkovi v ovčji koži, kar so pokazali takoj, ko so videli, da so z vojaštvom popolnoma zavarovani in da ne more priti nihče Slovence na pomoč. Prišlo se je splošno preganjanje in trpinčenje našega ljudstva, ki se v svoji sili ni moglo zateči nikamor.

Sredi tega trpljenja so Italijani izgnali iz Trsta tudi mojega očeta kot preveč zavednega Slovenca. Bilo je ravno 1. decembra 1918., na praznik našega uedinjenja, ko smo žalostni zapuščali Trst in se odpeljali v Jugoslavijo. Dasi je bil vlak nabito poln, je vendar vladal v njem splošen molk. Sele onkraj Logatca, ko smo zapustili zasedeno ozemlje, se je vse oddahnilo in zavpilo z navdušenim krikom: »Živela Jugoslavija!»

Za nami je bilo suženjstvo, prelita kri naših bratov, požgani domovi in licemerska zloba ljudi, ki niso več ljudje, ampak brezvestni volkovi. Pred nami in krog nas pa je pozdravljala svoboda, samo svoboda, in bratje so nam stiskali roke in govorili srčne besede.

Nikoli več nisem videla Trsta in ga tudi ne maram videti, dokler se šopirijo tam doli ljudje, ki so nam ga ugrabili. Videla ga bom pa takrat, ko se izpolnijo besede: »Trst, Gorica, Reka, svoboda vas čeka...»

Tisti dan pa gotovo pride! Bog daj, da kmalu!

Jelica Vandotova, Ljubljana.

Odgovor:

Draga Jelica!

Zadnji stavek iz Tvojega lepega pisma je tudi prisrčna želja moja in vseh mojih Zvončkarjev.

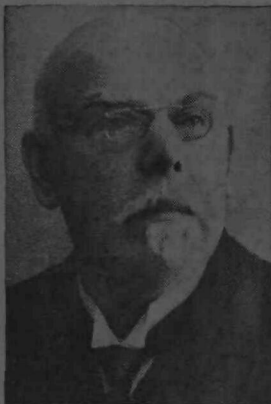
Zdravo!! Živela Jugoslavija!

Gospod Doropoljski.

STRIC MATIC

S KOŠEM NOVIC

Dne 21. oktobra je umrl v Ljubljani slovenski pesnik, pisatelj, urednik, vzgojitelj in prevajalec Anton Funtek (rojen 30. oktobra 1862.). Med njegovimi prevodi

sta zlasti znamenita prvi del Goethejevega »Fausta« in Baumbachov »Zlatorog«. Po kojnik je spisal tudi več mladinskih in učnih knjig.

Ameriški listi poročajo, da bo letos zelo ostra zima. V Filadelfiji so si prerijski psi v tamošnjem živalskem vrtu že v začetku oktobra izkopali jame in napravili v njih topla ležišča, kar je baje najboljši dokaz, da bo zima kmalu pritisnila in da bo zelo ostra.

Nova država Mandžukuo, ki je nastala na ozemlju bivše Mandžurije, je izdala svojo prvo znamko. Na znamki je slika bivšega kitajskega cesarja Puja.

Tibet, deželo v osrčju Azije, so proglasili za neodvisno državo.

Te dni je minulo 440 let, odkar je Kristof Kolumb na svoji vožnji v Indijo odkril Ameriko.

V Dalmaciji in Hrv. Primorju so imeli nedavno že pravečo zimo. Med dežjem je tudi snežilo in vladal je prav občuten mraz.

Nova Zelandija, soseda Avstralije, je postala po enem letu znova žrtev velikankega potresa, ki je nanovo uničil vse, kar so po enem letu zopet sezidali. Škoda je ogromna in tudi človeških žrtev ni bilo malo.

Neki Anglež je izračunal, kako hitro se gibljejo ribe v vodi. Za postrvmi je metel kamenje in pri tem ugotovil, da se gibljejo te ribe s hitrostjo kakih 45 km na uro. Kolikor večja je riba, toliko hitreje plava. V morju žive ribe, ki drve z brzino do 120 km na uro; med najhitreje morske živali prištevamo soma.

Dne 24. oktobra je umrl naš največji pisatelj-humorist Fran Milčinski ali, kakor se je sam imenoval, Fridolin Zojna (roj. 3. 12. 1867. v Ložu). Njegove uspele šale in vesele zgodbe so zbujale smeh po

vsej naši zemlji. Mnogokrat pa se je skrivala pod njegovo zares dovipno besedo — bridka resnica. Spisal je tudi več mladinskih knjig. Kdo od »Zvončkarjev« ne pozna njegovih »Pravljic«, »Tolovaja Matjaža«, »Zgodb kraljeviča Marka« itd.? Slovenska književnost je izgubila z njim pomembnega delavca.